

Ὁμιλία 15η

(Αποκ. 2, 16-20)

Ἐπαγγελίες στόν νικῶντα σέ ὅ,τι ἀναφέρει ἡ πρός Πέργαμον ἐπιστολή. Ἐπιστολή πρός τόν ἐπίσκοπο τῶν Θυατείρων. Ἐπαινοί ἀλλά καί κατηγορία τοῦ ἐπισκόπου. Ἡ γυναίκα-Ἰεζάβελ.

Κυνεχίζουμε, ἀγαπητοί μου, τήν ἐπιστολή πού ὁ Κύριος στέλνει στόν ἐπίσκοπο τῆς Περγάμου. Λέγαμε ὅτι ὁ Κύριος εἶχε κάποιο παράπονο ἐναντίον τοῦ ἐπισκόπου τῆς Περγάμου γιά τούς Νικολαῖτες, τῶν ὁποίων τύπος ἦταν ὁ Βαλαάμ, πού ὑπέδειξε στόν Βαλάκ –παλιά ἱστορία τῶν Ἰσραηλιτῶν– νά κάνει τούς Ἰσραηλιτες νά φᾶνε εἰδωλόθυτα καί νά πορνεύσουν, καί ἔτσι νά πέσουν στή δυσμένεια καί τήν ὀργή τοῦ Θεοῦ.

Λέει λοιπόν ὁ Θεός, ὁ Κύριος, στόν ἐπίσκοπο τῆς Περγάμου: «μετανόησον οὖν· εἰ δὲ μή, ἔρχομαί σοι ταχὺ καὶ πολεμήσω μετ' αὐτῶν ἐν τῇ ῥομφαίᾳ τοῦ στόματός μου»¹.

Μᾶς αἰφνιδιάζει, ἀγαπητοί, ἡ σκέψη ὅτι ὁ Κύριος ζητάει μία πληρότητα σέ ὅλες τίς ἐντολές Του καί σέ

1. Ἀποκ. 2, 16.

ὅλους τούς λόγους του.²

Ὁ Κύριος, γι' αὐτή τήν παράλειψη τοῦ ἐπισκόπου πού εἶδαμε, πού δέν φρόντισε νά κάνει μία ἐκκαθάριση στήν Ἐκκλησία ἀπό τό μίasma τοῦ Νικολαιτισμοῦ, ζητᾷ τή μετάνοια καί τή διόρθωση. Δηλαδή ὁ Κύριος δέν ἀνέχεται νά ὑπάρχει ἀπολύτως κανένα κακό στήν Ἐκκλησία του· ἡ Ἐκκλησία του θεωρεῖται *Νύμφη ἁμωμος*.³ Σέ ἀντίθετη περίπτωση ὅμως βλέπουμε νά ὑπάρχει μία ἀπειλή. Ἐάν δηλαδή ὁ ἐπίσκοπος δέν μετανοήσει, δέν διορθωθεῖ καί δέν φροντίσει νά περιφρουρήσει τό ποίμνιό του ἀπ' αὐτές τίς ἐπιδράσεις τίς νικολαιτικές, τότε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος θά πολεμήσει ἐναντίον τῶν αἰρετικῶν.

Θά πολεμήσει ὁ ἴδιος! Αὐτό κάνει ἐντύπωση.

Ἐρμηνεύοντας ὁ ἅγιος Ἀνδρέας Καισαρείας, λέει: «*Ὡς ἐν τῇ ἀπειλῇ δέ ἡ φιλανθρωπία. Οὐ γάρ, Μετὰ σοῦ, φησίν, ἀλλά, μετ' ἐκείνων πολεμήσω, τῶν νοσοῦντων ἀνίατα*»⁴. Δέν θά πολεμήσω ἐναντίον σου, ἀλλά θά πολεμήσω ἐναντίον τῶν αἰρετικῶν.

Μᾶς κάνει ἐντύπωση, ἐκ πρώτης ὄψεως, πῶς ἀκριβῶς κινεῖται ἐδῶ ὁ Κύριος. Ἐνῶ μέχρι τώρα, σέ ὅσες ἐπιστολές ἔχουμε ἀναλύσει, ἔλεγε θά στραφῶ ἐναντίον σου, θά μετακινήσω τήν λυχνία σου, θά σέ τιμωρήσω καί ἄλλα τέτοια, ἐδῶ λέει ἂν ἐσύ δέν μετανοήσεις, ἐγώ

2. Βλ. *Ματθ.* 5, 19, 28, 19-20. *Ἰωάν.* 14, 15· 21· 24, 15, 10.

3. Βλ. *Ἄσμ.* *Ἀσμάτ.* 4, 8-12. 5, 1. *Ἀποκ.* 21, 2· 9, 22, 17.

4. PG 106, 237C. Οἰκουμένιος (σ. 53) καί Ἀρέθας, PG 106, 537: «Ὡς βάθος πλούτου καί ἀγαθότητος Θεοῦ! ὅτι καί ἐν τῇ ἀπειλῇ ἡ φιλανθρωπία· πολεμήσω γάρ, φησίν, οὐ μετὰ σοῦ, ἀλλά μετὰ τῶν Νικολαϊτῶν τῶν νοσοῦντων τὰ ἀνίατα καί ἄχρηστα».

θά στραφῶ ἐναντίον τῶν αἵρετικῶν· δέν λέει θά στραφῶ ἐναντίον σου. Αὐτό κάνει ἐντύπωση. Κανονικά, καί ὡς πρὸς τὴν σύνταξη καί ὡς πρὸς τὴν λογικὴ ἔννοια, θά ἔπρεπε, ἀφοῦ ζητάει τὴν μετάνοια τοῦ ἐπισκόπου, θά ἔπρεπε νά στραφεῖ ἐναντίον τοῦ ἐπισκόπου, ἂν δέν μετανοοῦσε, καί ὄχι ἐναντίον τῶν αἵρετικῶν.

Καί ὅμως, ἀγαπητοί!

Ὁ ἅγιος Ἀνδρέας Καισαρείας λέει ὅτι ὁ Κύριος ἀναμειγνύει τὴν ἀπειλή μέ τὴν φιλανθρωπία, ἐπειδὴ ἦταν πολὺ καλὸς ὁ ἐπίσκοπος τῆς Περγάμου, ἀλλὰ ἀπλῶς δέν πρόσεξε, καί ἔτσι κάποιοι Χριστιανοὶ ἀπὸ τό ποίμνιό του –ὄχι ὅλοι οἱ Χριστιανοί– εἶχαν δεχθεῖ κάποια ἐπίδραση ἀπὸ τὴν αἵρεση τοῦ Νικολαϊτισμοῦ.

Δηλαδή, γιὰ νά τό καταλάβετε, εἶναι τό ἴδιο ὅπως ὅταν ἕνας πολὺ καλὸς ἐπίσκοπος, ἕνας πολὺ καλὸς ἐφημέριος, πολὺ ζηλωτής, σπουδαῖος ἄνθρωπος, κυνηγάει νά μὴν τοῦ ξεφύγει τίποτα, ἀλλὰ παρ' ὅλα αὐτὰ μερικοὶ ἐνοριῖτες του δέχθηκαν τὴν ἐπίδραση τοῦ Χιλιασμοῦ, καί ἔχει στὴν ἐνορία του πέντε-δέκα Χιλιαστές. Κάτι ἐλαφρὺ ἦταν. Ὅμως ὁ Κύριος ἐπιμένει ὅτι δέν πρέπει νά ὑπάρχουν οὔτε αὐτοί!

Μᾶς τρομάζει ἡ σκέψη γιὰ τό τί γίνεται σήμερα! ποῦ βρισκόμαστε σήμερα! καί τί θά εἶχε νά πεῖ γιὰ μᾶς ὁ Κύριος σήμερα!

Ὡστόσο, γιατί λέει ἐάν δέν μετανοήσεις, ἐγὼ θά στραφῶ ἐναντίον τῶν αἵρετικῶν; Μοιάζει περίεργο.

Ἀπλούστατα· τό ὅτι τοῦ λέει ἐάν δέν μετανοήσεις δείχνει ὅτι εἶναι ἔνοχος ὁ ἐπίσκοπος, ἔστω καί ἂν αὐτό εἶναι μικρὸ πρᾶγμα στὴν Ἐκκλησία του. Μικρὸ βέβαια σέ σχέση μέ τὸν ὅλον ὄγκο τῆς ἐργασίας του· ὄχι ὅτι

ἦταν μικρό πράγμα μερικοί ἀπό τούς Χριστιανούς του νά παρασυρθοῦν στήν αἵρεση. Καθόλου μικρό μάλιστα.

Ἄλλά δείχνει καί κάτι ἄλλο. Ὅταν, ἀγαπητοί μου, ἓνας ἐπίσκοπος ἢ ἓνας πρεσβύτερος ἀμελεῖ ἢ δέν φτάνει νά τελειώσει τό ἔργο τοῦ Θεοῦ, τότε τό ἔργο αὐτό τό ἀναλαμβάνει ὁ Θεός. Αὐτό θέλει νά δηλώσει ἐδῶ. *Ναί, ἔχεις εὐθύνη, ὀφείλεις νά τήν ἀναλάβεις. Ἀλλά μή νομίσεις ὅτι ἐγώ θά ἀφήσω τήν Ἐκκλησία μου· ἐγώ θά βοηθήσω τήν Ἐκκλησία μου. Ἐσύ εἶσαι ὁ ὑπεύθυνος, ἀλλά ἐγώ θά βοηθήσω τήν Ἐκκλησία μου.*

Κάτι ἀνάλογο συμβαίνει καί μέ τά παιδιά σας, ἀγαπητοί. Ἄν ὑπάρχουν γονεῖς πού δέν φροντίζουν ἀπό πνευματικῆς πλευρᾶς γιά τά παιδιά τους, θά ζητήσῃ βεβαίως εὐθύνη ὁ Χριστός ἀπό αὐτούς τούς γονεῖς, ἀλλά ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἀναλαμβάνει τήν διαπαιδαγώγηση τῶν παιδιῶν.

Πολλές φορές βλέπουμε παιδιά ἀμελῶν γονέων νά γίνονται θαυμάσια παιδιά, κι αὐτό γιατί ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ἀναλαμβάνει τήν διαπαιδαγώγησή τους. Δέν σημαίνει ὅμως μ' αὐτό ὅτι οἱ γονεῖς ἀπαλλάσσονται τῆς εὐθύνης. Μήν πεῖ κάποιος ἀμελῆς γονέας: *Ἐγώ, δόξα τῷ Θεῷ, ἔχω καλά παιδιά... κι ἄς μήν κουράστηκα καί ἄς μήν ἔδειξα μιά ἐπιμέλεια στήν ἀνατροφή τους.* Μήν τό πεῖ κανεῖς αὐτό, γιατί ὁ Κύριος λέει: *Πρόσεξε: Νά μετανιώσεις! Δέν σημαίνει μ' αὐτό ὅτι ἐπειδὴ ἐγώ ἀναλαμβάνω τήν εὐθύνη τῶν παιδιῶν σου, γιατί ἐγώ ἔτσι τό θέλω, ὅτι ἐσύ δέν ἔχεις εὐθύνη.*

Ὅπως καί τό ἀντίστροφο. Ὅταν ἓνας γονιός ἔχει φροντίσει πάρα πολύ γιά τά παιδιά του, καί εἶναι ἀνέ-

γκλητος στή διαπαιδαγώγηση –άν ύποτεθεῖ ὅτι εἶναι– τότε, ἔστω κι ἂν τά παιδιά του πῆραν κακό δρόμο, δέν σημαίνει ὅτι ὁ γονιός αὐτός ἔχει εὐθύνη ἀπέναντι στόν Χριστό.

Καί συνεχίζουμε: «Ὁ ἔχων οὖς ἀκουσάτω τί τὸ Πνεῦμα λέγει ταῖς ἐκκλησίαις. Τῷ νικῶντι δώσω αὐτῷ τοῦ μάννα τοῦ κεκρυμμένου, καὶ δώσω αὐτῷ ψῆφον λευκήν, καὶ ἐπὶ τὴν ψῆφον ὄνομα καινὸν γεγραμμένον, ὃ οὐδεὶς οἶδεν εἰ μὴ ὁ λαμβάνων»⁵. Δηλαδή: Αὐτός πού ἔχει αὐτιά πνευματικά ἃς ἀκούσει τί λέει τὸ Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ στίς Ἐκκλησίες. Σ' αὐτόν πού νικάει –σέ σχέση μέ τό περιεχόμενο τῆς ἐπιστολῆς– σ' αὐτόν θά δώσω ἀπό τό μάννα τό κρυμμένο, καί θά τοῦ δώσω μία λευκή ψηφίδα, πάνω στήν ὁποία εἶναι γραμμένο ἓνα καινούργιο ὄνομα, πού κανεῖς δέν τό ξέρει, παρὰ μόνο ἐκεῖνος πού παίρνει τήν ψηφίδα.

Ὁμολογουμένως ἐδῶ οἱ ἐπαγγελίες, οἱ ὑποσχέσεις πού δίνει ὁ Κύριος σ' ἐκεῖνον πού θά νικήσει εἶναι λίγο περίεργες, ἐκ πρώτης ὄψεως. Ἄς τίς δοῦμε.

Ὅπως εἶδατε, σ' αὐτές τίς ἐπαγγελίες ὑπάρχουν δύο εἰκόνες· τό κεκρυμμένον μάννα καί ἡ γεγραμμένη ψηφίς –ψηφίδα εἶναι ἓνα βότσαλο πού ἔχει ἐπάνω ἓνα ὄνομα γραμμένο, καί εἶναι λευκή αὐτή ἡ ψηφίδα. Ἔχει λοιπόν δυό εἰκόνες.

Ὡς πρός τήν πρώτη εἰκόνα, τοῦ μάννα, ἐπιλέγεται αὐτή ἐπειδὴ ἐκεῖνοι οἱ ἐχθροί τῆς Ἐκκλησίας τῆς Περγάμου, οἱ Νικολαῖτες, παρέσυραν τοὺς Χριστιανούς νά τρῶνε εἰδωλόθυτα, καί τό μάννα εἶναι τροφή, κάτι πού

5. Ἀποκ. 2, 17.

τρώνεται.⁶

Στήν ἔρημο οἱ Ἑβραῖοι προτίμησαν νά φᾶνε εἰδωλόθυτα, ἀπό ἐκεῖνα πού προσέφερε ὁ Βαλάκ, καί ὅχι τό μάννα πού τούς ἔριχνε ὁ Θεός κάθε πρωί, καί ἀμάρτησαν.⁷ Ὅχι βεβαίως ὅλοι οἱ Ἑβραῖοι. Σᾶς εἶχα πεῖ τήν περασμένη φορά ὅτι ἦταν τουλάχιστον εἴκοσι τέσσερις χιλιάδες ἐκεῖνοι πού ἔφαγαν εἰδωλόθυτα, κρέατα θυσιασμένα στούς ψεύτικους θεούς, στόν Βεελφεγώρ, δηλαδή στόν Βάαλ, κι ἔτσι ἐμιαροφάγησαν, ἔφαγαν βδελύγματα, εἰδωλόθυτα.

Μέ αὐτό τώρα θέλει νά πεῖ ὁ Χριστός: Ἐκεῖνος πού στήν Ἐκκλησία τῆς Περγάμου δέν θά παρασυρθεῖ ἀπό τή διδασχά τῶν Νικολαιτῶν, δηλαδή δέν θά πέσει στήν πορνεία καί δέν θά φάει εἰδωλόθυτα, σ' αὐτόν θά τοῦ δώσω νά φάει ἀπό τό κεκρυμμένον μάννα.⁸

Ποιό εἶναι αὐτό τό κεκρυμμένον μάννα;⁹

Εἶναι ἐκεῖνο τό ὁποῖο ὁ Κύριος ἀπεκάλυψε στό Κατά Ἰωάννην εὐαγγέλιο.

Ὅταν κάποτε ἦλθαν ἐκεῖνοι ἀπό τούς πεντακισχιλίους πού χόρτασαν ψωμί –Καπερναῖτες ἦταν– καί τοῦ

6. Ἡ ὑπόσχεση αὐτή ἀντιδιαστέλλεται πρὸς τά εἰδωλολατρικά δεῖπνα καί τά ἱερόθυτα. Κατά τά ρωμαϊκά χρόνια, τό μάννα ταυτιζόταν μέ τό θυμίαμα καί τή λατρεία τοῦ αὐτοκράτορα.

7. Βλ. Ἐξοδ. 16, 24. Ψαλμ. 87, 24, 78, 25. Σοφ. Σολ. 6, 20.

8. Βλ. Ἀρέθα, σ. 537BC: «*Τῷ νικῶντι δοθῆναι φαγεῖν τοῦ μάννα, ἀντὶ τῆς ἀκαθάρτου βρώσεώς τε καὶ βδελυρᾶς τροφῆς ὑπέσχετο*».

9. Πίσω ἀπὸ τήν ἔκφραση αὐτή ὑπάρχει ἡ ἰουδαϊκὴ παράδοση πὺς ὁ προφήτης Ἰερεμίας, προτοῦ οἱ Βαβυλώνιοι κατακτήσουν τήν Ἱερουσαλήμ (597 π.Χ.), πῆρε τή στάμνα μέ τό μάννα ἀπὸ τόν ναό τοῦ Σολομῶντος καί τήν ἔκρυψε στό ὄρος Ναβαῦ, γιὰ νά ἀποκαλυφθεῖ ἀπὸ τόν Κύριο μετὰ τήν αἰχμαλωσία (Β' Μακκ. 2, 4-7).

ζήτησαν νά μείνει μαζί τους, ὁ Κύριος τοὺς εἶπε νά μὴ ζητοῦν τὴν «βρωσιν τὴν ἀπολλυμένην» ἀλλὰ τὴν «βρωσιν τὴν μένουσαν».¹⁰ Διότι, ἀπὸ τῆς μίας μεριᾶς, εἶδαν ὅτι μποροῦσε νά τοὺς δώσει τροφή νά φᾶνε ἀπὸ πέντε μόνο ψωμιά, καὶ ἐξεπλάγησαν οἱ ἀκροατές του· ἀπὸ τὴν ἄλλη, τοὺς λέει κάτι καινούργιο· νά μὴ ζητοῦν τὴ βρώση πού χάνεται, ἀλλὰ τὴ βρώση, τό φαγητό, πού μένει. Μήπως δηλαδή, πέρα ἀπὸ τὴν δυνατότητα τοῦ νά τοὺς δίνει φαγητό, μποροῦσε νά τοὺς δώσει κι ἓνα φαγητό πού νά μὴν πεινοῦν;... κάτι ἀνάλογο δηλαδή πού εἶχε πεῖ καὶ στὴ Σαμαρείτισσα γυναῖκα, Ἐγὼ θά σοῦ δώσω τό νερό ἐκεῖνο πού ὅποιος πιεῖ δέν ξαναδιψᾷ;¹¹

Καὶ στὴν ἐρώτησή τους, Ποιὰ εἶναι αὐτὴ ἡ βρώση πού μένει, ὁ Κύριος ἀπάντησε: Ἐγὼ εἶμαι ἡ ἀληθινὴ βρώση, τό ἀληθινὸ μάννα τοῦ Οὐρανοῦ. Δέν εἶναι ἐκεῖνο τό μάννα πού ἔφαγαν οἱ πρόγονοί σας στὴν ἔρημο, καὶ πέθαναν. Ἐγὼ εἶμαι τό ἀληθινὸ μάννα. Ὅποιος φάει ἐμένα –ἐμένα, πού εἶμαι τό ἀληθινὸ μάννα!– αὐτός δέν θά πεθάνει ποτέ, εἰς τὸν αἰῶνα.¹²

Ὡστε λοιπόν τό παλιὸ ἐκεῖνο μάννα, πού ἔτρωγαν οἱ Ἑβραῖοι στὴν ἔρημο, ἦταν τύπος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ· συγκεκριμένα ἦταν τύπος τοῦ μυστηρίου τῆς θείας Εὐχαριστίας, διότι στό μυστήριο τῆς θείας Εὐχαριστίας ὑπάρχει ἡ βρώση τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ πόση τοῦ αἵματός του.

Ἀλλὰ γιὰ νά δοῦμε ὅμως τό πρωτότυπο, ἃς ἀνατρέξουμε στό ἀντίτυπο. Ἐκεῖνο τό μάννα πού ἔτρωγαν

10. Ἰωάν. 6, 27.

11. Ἰωάν. 4, 13.

12. Ἰωάν. 6, 48-51.

οἱ Ἑβραῖοι τί ἦταν;

Ὁ Σολομών, στό βιβλίο του *Σοφία Σολομώντος*, στό 16ο κεφάλαιο, στίχος 21 καί ἐξῆς, μᾶς λέει: «ἡ μὲν γὰρ ὑπόστασίς σου τήν σὴν γλυκύτητα πρὸς τέκνα ἐνεφάνισε, τῇ δὲ τοῦ προσφερομένου ἐπιθυμία ὑπηρετῶν πρὸς ὃ τις ἐβούλετο μετεκρινᾶτο»¹³. Ἀναφέρεται στό μάννα· ἔχει τρία-τέσσερα χωρία πού ἀναφέρονται στό μάννα, αὐτό πού ἔτρωγαν οἱ πρόγονοί τους στήν ἔρημο, καί ἐδῶ λέει αὐτά τά πολύ σπουδαῖα λόγια.

Δηλαδή: Ἡ οὐσία καί ἡ ὥραία γεύση τοῦ μάννα παρουσίαζε καί μαρτυροῦσε, *Κύριε, τή δική σου γλυκύτητα πρὸς τά τέκνα σου· καί ἡ ικανότητά του* –τοῦ μάννα– *νά προσαρμόζεται καί νά ἀνταποκρίνεται πρὸς τήν ὀρεξὴ ἐκείνου πού τό ἔτρωγε, τό ἔκανε νά μεταβάλλεται σέ ὅ,τι ὁ καθένas ἐπιθυμοῦσε. Τί ἤθελες νά φᾶς; μπιζόλες; Ὅταν ἔτρωγες τό μάννα, γιά σένα, στή γεύση σου, ἦταν μπιζόλες! Τί ἤθελες νά φᾶς; ἤθελες φασόλια; Ὅταν ἔτρωγες τό μάννα, στή γεύση σου ἦταν φασόλια!*

Σᾶς κάνει ἐντύπωση αὐτό; Διότι ἴσως θά σκεφτόταν κανεῖς: *Μά οἱ ἄνθρωποι αὐτοί γιά σαράντα χρόνια ἔτρωγαν τό ἴδιο φαγητό;*

Ἀπό τήν στιγμή ὅμως πού θά ἔμπαινε μιὰ τέτοια σκέψη, ὅτι τρώω συνεχῶς τό ἴδιο φαί, ἀπό τήν στιγμή ἐκείνη τό μάννα ἔχανε τήν ιδιότητά του νά μεταβάλλεται στή γεύση τοῦ καθενός, σ' ἐκεῖνο πού ὁ κάθε ἓνας ἐπιθυμοῦσε.

Καί τότε ἔχουμε ἐκεῖνο τό φοβερό φαινόμενο, πού

13. *Σοφ. Σολ.* 16, 21.

οἱ Ἑβραῖοι διαμαρτυρήθηκαν στόν Μωυσῆ, λέγοντας: «ἡ ψυχὴ ἡμῶν προσώχθισεν ἐν τῷ ἄρτῳ τῷ διακένῳ τούτῳ», δηλαδή μπουχτίσε ἡ ψυχὴ μας μὲ αὐτό τό κούφιο, δηλαδή τό ἄνοστο ψωμί! Καί ἔπese φοβερό καί βαρὺ τό χέρι τοῦ Θεοῦ ἐπάνω στόν λαό.¹⁴

Ἐκεῖ δέ στήν ἔρημο ξέρετε τί ἐπιθύμησαν; Ἐπιθύμησαν τά κρεμμύδια καί τά σκόρδα τῆς Αἰγύπτου καί τά πράσα!¹⁵ Ταλαίπωροι καί φτωχοί... ἐπιθύμησαν τήν κοσμική τροφή, καί ὅχι ἐκείνη τήν τροφή πού τοὺς ἔδινε ὁ Θεός ἀπό τόν οὐρανό! Καί ἔχοντας οἱ Ἑβραῖοι αὐτήν τήν μοναδική τροφή –καί ἦταν στήν παιδαγωγία τοῦ Θεοῦ νά ἔχουν μόνο αὐτή τήν τροφή– θά μπορούσαν νά αἰσθάνονται πάρα πολύ καλά, ἐάν ἤθελαν· θά τό ἔχαναν ὅμως αὐτό, ἐάν δέν ἤθελαν.

Τό μάννα εἶναι τύπος τῆς μιᾶς, τῆς μοναδικῆς τροφῆς στόν ἄνθρωπο· τοῦ σώματος καί τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ! Δέν ὑπάρχει ἄλλη τροφή, πού νά εἶναι τροφή ἀθανασίας.¹⁶ Ἀλλά ὁ Κύριος εἶπε: Ὅσοι ἔφαγαν ἐκείνο τό μάννα –πού ἦταν τύπος– πέθαναν· ὅσοι φᾶνε τό ἀληθινό μάννα δέν πεθαίνουν ποτέ, δηλαδή ζοῦν γιά πάντα, ἔχουν τήν αἰώνια ζωή. «Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἶμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον.»¹⁷

14. Βλ. Ἀριθ. 21, 5-6.

15. Βλ. Ἀριθ. 11, 5.

16. Βλ. Ρωμανοῦ τοῦ Μελωδοῦ, *Cantica* 19.21.5: «... εὖρον βρωσιν ἀγεώρητον, διδοῦντα τοῖς αἰτοῦσι τροφήν ἀθανασίας». Πρβλ. ἁγ. Ἰγνατίου τοῦ Θεοφόρου, *Πρὸς Ἑφρεσίους*, PG 5, 661B: «Συνέρχεσθε ἐν μιᾷ πίστει καὶ ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ... ἕνα ἄρτον κλώνετε, ὅς ἐστιν φάρμακον ἀθανασίας, ἀντίδοτον τοῦ μὴ ἀποθανεῖν, ἀλλὰ ζῆν ἐν Ἰησοῦ Χριστῷ διὰ παντός.».

17. Ἰωάν. 6, 49-51· 54.

Ἀλλά δέν σᾶς κάνει ἐντύπωση ἡ περίπτωση ὅτι ὁ καθένας, τρώγοντας τό μάννα αὐτό, αἰσθανόταν τήν γεύση πού ἐπιθυμοῦσε, ἀλλά καί ὅτι αἰσθανόταν μία γλυκύτητα; Ὅχι βέβαια τήν γλυκύτητα στό μάννα· διότι ἡ πρώτη, ἡ ἀρχική γεύση τοῦ μάννα ἦταν σάν μιᾶς τηγανίτας μέ μέλι, ὅπου ἔχουμε τήν γεύση καί τοῦ λαδιοῦ καί τοῦ μελιοῦ.¹⁸ Ἀλλά, πέρα ἀπ' αὐτήν τή βασική γεύση, ἦταν αὐτό πού λέει ὁ Σολομών. Πραγματικά, δέν σᾶς κάνει ἐντύπωση;

Ἀκοῦστε τί λέει τό Ἄσμα Ἀσμάτων: «Ὡς μῆλον ἐν τοῖς ξύλοις τοῦ δρυμοῦ, οὕτως ἀδελφιδός μου ἀνά μέσον τῶν υἱῶν· ἐν τῇ σκιᾷ αὐτοῦ ἐπεθύμησα καί ἐκάθισα, καί καρπὸς αὐτοῦ γλυκὺς ἐν λάρυγγί μου... Φάρυγξ αὐτοῦ γλυκασμοὶ καί ὅλος ἐπιθυμία.»¹⁹

Αὐτά λέει ἡ νύμφη, σ' αὐτό τό ἐρωτικό εἰδύλλιο, τό ὁποῖο δέν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ ἡ σχέση Θεοῦ –συγκεκριμένα Χριστοῦ, τοῦ δευτέρου προσώπου τῆς Ἀγίας Τριάδος– καί Ἐκκλησίας. Ἡ σχέση... αὐτή ἡ ἐρωτική σχέση! Ἐρωτας –ὅπως λέγαμε σ' ἓνα μάθημα στό ἀνώτερο κατηχητικό θηλέων σήμερα– δέν εἶναι αὐτό πού κατεβάσαμε στό πεζοδρόμιο, δέν εἶναι ἡ πορνεία. Καί ὁ Χριστιανισμός εἶναι ἓνας ἔρωτας! Σήμερα ὅμως ἔχουμε ἀνέραστο Χριστιανισμό, ἓνα Χριστιανισμό πού δέν ἔχει μέσα του ἔρωτα, δέν ἔχει φλόγα· εἶναι κρύος, παγωμένος, τόν ζοῦμε κατά συνθήκη, κατά σύμβαση. *Βαπτιστήκαμε, λέμε· ἔ, καλά, πᾶμε καί στήν ἐκκλησία.* Αὐτό ὅμως δέν εἶναι πραγματικά ἓνας ἔρωτας πού νά

18. Βλ. Ἀριθμ. 11, 7-8.

19. Ἄσμ. Ἄσμ. 2, 3. 5, 16.

φλογίζει τήν καρδιά μας.²⁰

Ἔτσι, ἡ νύμφη-Ἐκκλησία λέει γιά τόν Ἀγαπημένο της: Σάν μηλιά γεμάτη καρπούς ἀνάμεσα στά δέντρα τοῦ δάσους· ἔτσι εἶναι ὁ ἀδελφιδός μου, ὁ ἀγαπημένος μου, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους. Ἐπιθύμησα νά καθίσω στή σκιά του. Καί ὁ καρπός του ἦταν γλυκός, ἐδῶ στόν λάρυγγά μου. Καί λίγο πιό κάτω συνεχίζει: Ὁ δικός του ὁ λαιμός, τά λόγια του εἶναι γλυκύτατα, καί ὁλόκληρος εἶναι ἐπιθυμία. Κοιτάξτε: ὁλόκληρος εἶναι ἐπιθυμία!

Βλέπετε ὅτι ἐδῶ ἔχουμε μία πίστη γεμάτη ἔρωτα; Γεμάτη ἔρωτα!... Εἶναι αὐτό πού δέν ἔχουμε δυστυχῶς σήμερα ἐμεῖς, ὅπως σᾶς εἶπα, οἱ Χριστιανοί.

Αὐτό λοιπόν ἤθελε νά πεῖ ὅτι ἦταν τό μάννα ὁ Σολομών στά δυό βιβλία του –διότι καί τό Ἄσμα Ἀσμάτων καί ἡ Σοφία Σολομώντος δικά του εἶναι–, αὐτό ἤθελε νά πεῖ: Κύριε, ἐσύ εἶσαι ὅλος γλυκύτητα! Αὐτό πού τρώμε εἶναι ὁ τύπος σου!

Καί ὁ Κύριος τώρα ἐρμηνεύει μόνος του τόν τύπο αὐτόν, καί τί λέει; Ἐγώ εἶμαι τό ἀληθινό μάννα.

Γιά σκεφθεῖτε, ἀγαπητοί, γιά σκεφθεῖτε τί ὑπέροχο εἶναι αὐτό!

Ἀλλά γιατί ὅμως ὁ καθένας, γευόμενος τό μάννα, εἶχε μιά διαφορετική γεύση, ἐκείνη πού ἐπιθυμοῦσε; Διότι ἐκεῖνος πού παίρνει τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ παίρνει ὅ,τι χάρισμα ἐπιθυμεῖ ἡ ψυχή του. Κύριε, δῶσε μου ὑπομονή! Κύριε, δῶσε μου εἰρήνη! Κύριε, δῶσε μου χαρά! Κύριε, δῶσε μου σοφία! Εἶναι

20. Βλ. *Ψαλμ.* 22, 5. *Λουκᾶ* 24, 32. *Ρωμ.* 8, 35. κ.ἄ.

χαρίσματα πού τά παίρνουμε ἀπό τό Σῶμα καί τό Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, καί εἶναι οἱ διαφορετικές γεύσεις. Ὁ καθέννας πού κοινωνεῖ, τό ἴδιο κοινωνεῖ· ὅλοι οἱ πιστοί τό ἴδιο κοινωνοῦν· ὁ καθέννας ὅμως παίρνει ἐκεῖνο τό χάρισμα πού ἐπιθυμεῖ, ὅταν παρακαλεῖ τόν Θεό νά τοῦ τό δώσει.

Ἡ ἄλλη εἰκόνα, τῆς *ψηφίδος*, εἶναι ἡ ἐξῆς.

Ὅπως θά ξέρετε, τόν παλιό καιρό ψήφιζαν μέ βότσαλα. Ἐξ ἄλλου τό ρῆμα *ψηφίζω* παράγεται ἀπό τήν *ψηφίδα*· καί *ψηφίδα* εἶναι ἐκεῖνο τό βότσαλο πού εἶναι ἐκεῖ στήν παραλία· καί ὅπως ἡ θάλασσα τό σπρώχνει πρὸς τά ἔξω κι αὐτό ξαναπάει πρὸς τά μέσα, πηγαινοέρχεται, κάνει ἓνα *ψηηη... ψηηη...* ἐκεῖ στήν παραλία. Γι' αὐτό ὀνομάστηκε ἔτσι· ἀπό τόν ἦχο πού παράγεται. Πηγαινέτε νά δεῖτε πῶς κάνουν τά βότσαλα ὅταν τό κύμα τά μετακινεῖ, τά παλινδρομεῖ ἐκεῖ στήν ἀμμουδιά, νά ἀκούσετε αὐτό τό *βρουου... ψηηη...* αὐτό τό πράγμα πού γίνεται μέ τά βότσαλα. Ἡχητικά πλάστηκε ἡ λέξη καί ὀνομάστηκε *ψηφίδα*. Κι ἐπειδὴ λοιπόν τό βότσαλο, ἡ *ψηφίδα*, ἔχει λεία ἐπιφάνεια, καί ἔγραφαν ἐκεῖ ἐπάνω τό ὄνομα ἐκείνου πού ἤθελαν νά ψηφίσουν, νά τόν ἐκλέξουν, ἀπό ἐκεῖ βγῆκε καί τό ρῆμα *ψηφίζω*.

Ἐδῶ ὁ Κύριος λέει: *Σ' ἐκεῖνον πού θά νικήσει, ὡς πρὸς τό περιεχόμενο τῆς ἐπιστολῆς, καί δέν θά παρασυρθεῖ ἀπό τοὺς Νικολαῖτες, θά δώσω λευκή ψηφίδα, λευκή ψῆφο*, δηλαδή αὐτό τό ἄσπρο βότσαλο.

Γιατί ἄσπρο; Διότι μ' αὐτό θέλει νά δείξει ὅτι θά τοῦ δώσει ἀθωωτική ψῆφο.²¹

21. Στά ρωμαϊκά δικαστήρια κυκλοφοροῦσαν δύο εἰδῶν πέτρες: ἡ λευκή καί ἡ μαύρη· ἡ λευκή συμβόλιζε τήν ἀθωότητα τοῦ κατηγο-

Σημειώστε ὅτι ἡ ψῆφος χρησιμοποιεῖτο ὄχι μόνο στήν ἐκλογή ἀρχηγοῦ ἐνός λαοῦ, ἀλλά χρησιμοποιεῖτο καί στό δικαστήριο. Σᾶς θυμίζω καί τήν περίπτωση τῆς καταδίκης –ἡ ἀθώσεως, ἀναλόγως– τοῦ Ἀριστείδου στήν Ἀθήνα. Θυμᾶστε πού πῆγε κάποιος καί εἶπε στόν Ἀριστείδη, χωρίς νά τόν γνωρίζει, *Γράψε μου, σέ παρακαλῶ, πάνω σ' αὐτό τό κεραμίδι, σ' αὐτή τήν πέτρα, γράψε μου τό ὄνομα Ἀριστείδης;*²²

Καί ἡ ψηφίδα αὐτή εἶχε ἄλλοτε καταδικαστικό χαρακτήρα καί ἄλλοτε ἀθωωτικό. Ὅταν λοιπόν λέει ἐδῶ λευκή ψηφίδα, ἐννοεῖ ἀθωωτική ψῆφο. Τί σημαίνει αὐτό; Δέν θά ἔλθει σέ κρίση ὁ ἄνθρωπος αὐτός. Ὅπως λέει θαυμάσια στό *Κατά Ἰωάννην* εὐαγγέλιο, ἐκεῖνος πού πίστεψε στόν Υἱό τοῦ Θεοῦ καί ζεῖ σύμφωνα μέ τίς ἐντολές Του, αὐτός «εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται, ἀλλά μεταβέβηκεν ἐκ τοῦ θανάτου εἰς τήν ζωήν»²³. Ποιοῦ θανάτου; Αὐτοῦ τοῦ θανάτου πού τόν λέμε βιολογικό.

Εἶδατε; «καί εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται»! Αὐτή εἶναι ἡ ἀθωωτική ψῆφος. Δέν κρίνεται, δέν ἔρχεται σέ κρίση.

ρουμένου καί τήν ἐλευθερία του, ἐνῶ ἡ μαύρη σήμαινε τήν καταδίκη του. (Averky, Arch., *Apocalypse*, California: Valaam Society of America, 1985, σ. 61)

22. Πλούταρχου *Βίοι παράλληλοι*, Ἀριστείδης καί Κάτων, τόμ. 1.1, 7.7.1-8.3: «Γραφομένων οὖν τότε τῶν ὁστροάκων, λέγεται τινά τῶν ἀγραμμάτων καί παντελῶς ἀγροίκων ἀναδόντα τῷ Ἀριστείδῃ τὸ ὄστροakon ὡς ἐνὶ τῶν τυχόντων παρακαλεῖν, ὅπως Ἀριστείδην ἐγγράψει. Τοῦ δὲ θαυμάσαντος καί πυθομένου μή τι κακὸν αὐτὸν Ἀριστείδης πεποίηκεν, "οὐδέν" εἶπεῖν, "οὐδὲ γινώσκω τὸν ἄνθρωπον, ἀλλ' ἐνοχλοῦμαι πανταχοῦ τὸν Δίκαιον ἀκούων". Ταῦτ' ἀκούσαντα τὸν Ἀριστείδην ἀποκρίνασθαι μὲν οὐδέν, ἐγγράψαι δὲ τοῦνομα τῷ ὁστροάκῳ καὶ ἀποδοῦναι».

23. Ἰωάν. 5, 24.

Εἶναι γνωστό ὅτι θά ἔρθουν ὅλοι σέ κρίση. Ἀλλά θά κριθοῦν καί οἱ ἅγιοι; Οἱ ἅγιοι δέν θά κριθοῦν, γιατί ἀπλούστατα *μεταβέβηκαν* ἐκ τοῦ βιολογικοῦ θανάτου στήν αἰώνια ζωή ἄνευ κρίσεως.

Ἐπάνω ὅμως σ' αὐτή τήν *ψηφίδα*, τήν ἀθωωτική, ὑπάρχει τό *καινούργιο ὄνομα*.

Τί εἶναι αὐτό τό *καινούργιο ὄνομα*; Ἀγνωστο. Μόνον ἐκεῖνος πού παίρνει τήν *ψηφίδα* γνωρίζει τό *καινούργιο ὄνομα*.

Ὁ ἅγιος Ἀνδρέας Καισαρείας λέει: «Ὅνομα δὲ *καινὸν τῇ παρούσῃ ζωῇ ἀγνοούμενον... καὶ τὸ καινὸν ὄνομα, ὃ οἱ ἅγιοι κληρονομήσουσι*»· καὶ ὁ Ἀρέθας Καισαρείας: «*Πῶς γὰρ οἶόν τε φθαρτῇ γνώσῃ τὰ ἄφθαρτα παραδηλοῦσθαι*».²⁴ Τό *καινούργιο ὄνομα*, τό ἄφθαρτο, μόνο οἱ ἅγιοι θά τό πάρουν. Ἀλλά πῶς εἶναι δυνατόν ποτέ νά δηλωθοῦν, νά γίνουν φανερά, τὰ ἄφθαρτα πράγματα μέσα σ' ἓναν κόσμο φθαρτό; Γι' αὐτόν τόν λόγο τό ὄνομα αὐτό εἶναι ἀπόρρητο· τό γνωρίζει μόνον ἐκεῖνος πού παίρνει τήν *ψηφίδα*.²⁵

Μέ αὐτές τίς δύο ἐπαγγελίες, ἀγαπητοί μου, πού ὁ Κύριος ὑπόσχεται ὅτι θά δώσει στόν *νικῶντα* ἀπό τό *κεκρυμμένον μάννα*, πού εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός, καί τήν *λευκήν ψηφίδα* μέ τό *καινούργιο ὄνομα*, τελειώνει

24. PG 106, 237D· 537CD. Πρβλ. Α' Ἰωάν. 3, 2. Α' Κορ. 13, 9.

25. Βλ. ἀρχ. Ἰωήλ Γιαννακοπούλου, *Ἑρμηνεία τῆς Ἀποκαλύψεως*, Θεσσαλονίκη 1999², σ. 42. Π. Μπρατσιώτη σ. 95. π. Ἰωάννου Σκιαδαρέση, *Λειτουργικές σκηνές καί ὕμνοι στήν Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννου*, Θεσσαλονίκη 2007², σ. 153, Arch. Averky *Apocalypse*, California: *Valaam Society of America*, 1985, σ. 61. Πρβλ. Ἦσ. 62, 2. Ἀποκ. 19, 11-16. Ν. Γλύκα, *Οἱ Μακαρισμοί τῆς Ἀποκαλύψεως*, Θεσσαλονίκη 2013, σ. 63.

καί ἡ ἐπιστολή πρὸς τὸν ἐπίσκοπο τῆς Περγάμου.

Καί τώρα, μέ τήν βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ἐρχόμαστε στήν τέταρτη ἐπιστολή, ἡ ὁποία ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ἐπίσκοπο τῆς πόλεως τῶν Θυατείρων.

«Καὶ τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐν Θυατείροις ἐκκλησίας γράψον.»²⁶ Καί στόν ἐπίσκοπο τῆς Ἐκκλησίας τῶν Θυατείρων γράψε, λέει στόν Ἰωάννη ὁ Κύριος.

Ἡ πόλη αὐτὴ βρισκόταν νοτιοανατολικά τῆς πόλεως τῆς Περγάμου. Ἦταν λυδική πόλη καὶ κτίστηκε ἀπὸ τὸν Σέλευκο τὸν Α΄. Ἦταν ἡ ἀσημότερη ἀπὸ τίς ἐπτὰ πόλεις πού στέλνει ὁ Κύριος ἐπιστολὴ· μία πόλη πού κατοικεῖτο ἀπὸ βιοτέχνες καὶ ἐμπόρους· θά λέγαμε σήμερα, μία βιομηχανικὴ πόλη, μία ἐμπορικὴ πόλη. Δέν εἶχε ὅμως τὴν λάμψη μιᾶς Ἐφέσου ἢ μιᾶς Σμύρνης ἢ μιᾶς Περγάμου, μέ τίς βιβλιοθήκες τους, μέ τοὺς μεγάλους ναοὺς τους, πού ἀποτελοῦσαν κέντρα πνευματικά καὶ πολιτιστικά. Δέν ἦταν ἔτσι ἡ πόλη τῶν Θυατείρων· ἦταν ἄσημη καὶ μικρὴ πόλη.

Ἐν τούτοις, ἀγαπητοί μου, σ' αὐτὴ τὴν ἄσημη καὶ μικρότερη πόλη ὁ Κύριος στέλνει τὴν μακρότερη ἐπιστολή. Ἡ μεγαλύτερη ἀπὸ τίς ἐπτὰ ἐπιστολές εἶναι αὐτὴ πού ἀπευθύνεται πρὸς τὴν πόλη τῶν Θυατείρων. Δέν θά σᾶς τὴ διαβάσω, γιατί εἶναι ἀρκετά μεγάλη, ἀλλὰ μπαίνω κατευθεῖαν στὴν ἀνάλυση.

«Τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ὡς φλόγα πυρός, καὶ οἱ πόδες αὐτοῦ ὅμοιοι χαλκολιβάνῳ.»²⁷ Δηλαδή: Τά ἐξῆς λέει ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ –πρὸς τὸν ἐπίσκοπο, ἐννοεῖται, τῶν Θυατείρων–

26. Ἀποκ. 2, 18.

27. Ἀποκ. 2, 18. Βλ. Ἀποκ. 1, 14-15.

αὐτός πού ἔχει τὰ μάτια του σάν φλόγα πυρός, αὐτός πού τὰ πόδια του εἶναι ὅμοια μέ χαλκολίβανο –δηλαδή ἓνα μῆγμα ἀργύρου καί χαλκοῦ, πού ἔδιναν μία ξεχωριστή λάμψη.

Τό προοίμιο τῆς ἐπιστολῆς, ὅπως ἀντιλαμβάνεστε, περιέχει δυό στοιχεῖα. Τό ἓνα εἶναι παρμένο ἀπό τήν εἰσαγωγική ὀπτασία τοῦ βιβλίου,²⁸ ὅπως ἐμφανίστηκε ὁ Κύριος στήν Πάτμο μπροστά στά μάτια τοῦ ἑκκλητικοῦ μαθητοῦ του, τοῦ Ἰωάννου, ὅπου καί παραμένοντας στή στάση αὐτή τοῦ ὑπαγορεύει νά γράψει τίς ἐπιστολές. Ἐκεῖ δείχνει ὅτι τὰ μάτια του εἶναι ὅλο φλόγα, καί τὰ πόδια του εἶναι ἀπό χαλκολίβανο. Αὐτά τὰ δύο χαρακτηριστικά φανερώνουν τήν ἱκανότητά του, ὡς πρὸς τὰ μάτια, νά διεισδύει καί νά διαβλέπει τὰ βαθέα τοῦ Σατανᾶ (πού θά γίνει λόγος στήν ἐπιστολή αὐτή) καί, ὡς πρὸς τὰ πόδια, τήν ἀποφασιστικότητά του νά μὴ μείνει ἐκεῖνος πού ἀπλῶς ἐξακριβώνει καί βλέπει τὰ βαθέα τοῦ Σατανᾶ, ἀλλὰ ἔρχεται νά τὰ συντρίψει μέ τὰ χαλκολίβανα πόδια του.

Τό ἄλλο στοιχεῖο εἶναι ἡ αὐτοσύσταση τοῦ Ἰησοῦ ὡς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ· «τάδε λέγει ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ». Ὁ τίτλος υἱὸς τοῦ Θεοῦ εἶναι μεσσιακός καί ἀνταποκρίνεται πλήρως πρὸς τό περιεχόμενο τοῦ 2ου Ψαλμοῦ, ὅπου ὁ Μεσσίας ἔχει τήν ἐξουσία ἐπὶ τῶν ἐθνῶν καί συντρίβει τοὺς ὑπεναντίους, τοὺς ἐχθρούς· τοὺς συντρίβει «ἐν ῥάβδῳ σιδηρᾷ», ὅπως ἀκριβῶς συντρίβει ὁ κεραμέας, ἢ ὅποιος ἄλλος, μέ σιδηρᾷ ῥάβδο κεραμικά σκευή. Μέ τήν εὐκολία πού συντρίβει κάποιοι κεραμι-

28. Βλ. Ἀποκ. 1, 13-16.

κά σκεύη –τσουκάλια, σταμνιά...– μέ ἓνα σιδερένιο ρόπαλο, μέ τήν ἴδια εὐκολία θά συντριψοῦν τά βαθέα τοῦ Σατανᾶ καί ὁ Κύριος.²⁹

Σάν νά λέει στόν ἐπίσκοπο: Ἐκεῖ ἔχεις τά βαθέα τοῦ Σατανᾶ· ἀλλά μή φοβᾶσαι. Ἐγώ τά βλέπω· ἐσύ δέν τά βλέπεις. Πῶς νά τά δεῖς, ἀφοῦ εἶναι κρυμμένα, εἶναι κρυφά... Ὑπογραμμίζω: εἶναι κρυφά τά βαθέα τοῦ Σατανᾶ! Δέν τά βλέπεις· ὑπάρχει πέπλο. Εἶναι κλειδωμένα αὐτά τά βαθέα τοῦ Σατανᾶ. Εἶναι κλειδωμένα στό οἶκημα πού λέγεται μασονική Στοά! Εἶναι κλειδωμένα· ποῦ νά τά δεῖς... Τά βλέπεις; Ἐσεῖς τά βλέπετε, ἀγαπητοί μου; Βλέπετε τίποτα; Δέν βλέπουμε τίποτα! Ἀλλά ἐγώ τά βλέπω λέει ὁ Κύριος. Μή φοβᾶσαι· θά ἔρθω νά τά συντριψῶ αὐτά!³⁰

Πάντως εἶναι ἀξιοσημεῖωτο, ἀγαπητοί μου, καί παμμέγιστο μαζί, ὅτι ἡ ἐρμηνεία τοῦ 2ου Ψαλμοῦ, ὡς

29. Βλ. Ἐξοδ. 15, 6. Α΄ Βασ. 2, 10. Ψαλ. 89, 23. Ἱερ. 13, 14. 19, 11. Θρ. Ἱερ. 3, 1. Δαν. 2, 34. 2, 44. Ἡσ. 30, 14. π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, Ἐπιλογή Ψαλμῶν, Τόμος Α΄, Ὁμιλία 2η, ἐκδ. Ἱ. Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2014.

30. Ἡ Μασονία παραμένει ἀκόμα καί σήμερα μιά ἀπό τίς πλέον ἐρμητικά κλειστές καί ἀμφιλεγόμενες σέκτες τοῦ κόσμου. Ἡ Μασονία εἶναι ἓνα μυστικό καλᾶ κρυμμένο στό κατάβαθα τῶν ποικιλώνυμων Στοῶν, ντυμένο ἐπιδέξια μέ χίλια δυό μυστικά σύμβολα, μύησεις, πρωτόκολλα καί ἄλλα περίεργα. Ἡ διείσδυση τῶν Μασόνων σέ ὅλους τούς καίριους τομεῖς τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, καί γενικότερα τῆς οἰκονομικῆς, ἐπιστημονικῆς καί κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ τόπου, γίνεται μέ μεθοδικότητα καί μέ πρακτικό στόχο τήν τοποθέτηση ἡ τόν ἔλεγχο ἀνθρώπων σέ θέσεις-κλειδιά ἀπό τίς ὁποῖες ἐπηρεάζεται ἡ λήψη ἀποφάσεων. Ὁ Γέροντάς μας π. Ἀθανάσιος δέν ἔχανε ποτέ τήν εὐκαιρία νά στηλιτεύει τή Μασονία καί νά τήν ξεσκεπάσει· γι' αὐτό καί διώχθηκε ἀπηνῶς ἀπ' αὐτήν.

μεσσιακοῦ, γίνεται ἀπό τόν ἴδιο τόν Κύριο, καί τοῦτο διότι ἀφορᾷ στόν ἑαυτό του –καί φυσικά μᾶς δίνει σέ ὅλη τή διάστασή του τόν 2ο αὐτόν Ψαλμό, πού καί οἱ Ἑβραῖοι δέχονται ὅτι εἶναι μεσσιακός, χωρίς ὅμως νά δέχονται τό πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ὡς Μεσσία, οἱ ταλαίπωροι!

Ὑστερα, ἀγαπητοί μου, ἀπ' αὐτή τήν εἰσαγωγή, ἥ τό εἰσαγωγικό προοίμιο τῆς ἐπιστολῆς, ἐρχόμαστε στό κύριο θέμα.

«Οἶδά σου τὰ ἔργα καί τὴν ἀγάπην καί τὴν πίστιν καί τὴν διακονίαν καί τὴν ὑπομονήν σου, καί τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων.»³¹

Τί ὠραῖα λόγια... πολύ παρήγορα καί πολύ ἐπαινετικά! Γνωρίζω τά ἔργα σου –ὦ, ἐκεῖνο τό γνωρίζω τοῦ Θεοῦ!³²– καί τὴν ἀγάπην σου καί τὴν πίστη σου καί τὴ διακονία σου καί τὴν ὑπομονή σου· καί τά ἔργα σου τά κατοπινά εἶναι πιά μεγάλα, πιά τρανά καί πιά σπουδαῖα ἀπὸ τά πρῶτα σου ἔργα.

Στὴν ἐπιστολή πρὸς τόν ἐπίσκοπο τῆς Ἐφέσου, ἂν θυμᾶστε, ἔγραφε: «τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας»³³. Στὴν παροῦσα ἐπιστολή, πρὸς τόν ἐπίσκοπο τῶν Θυατείρων, γράφει: «καί τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων»! Τό ἀντίθετο. Ἐκείνου τά ἔργα τά

31. Ἀποκ. 2, 19.

32. «Οἶδά σου φησὶν τὰ ἔργα καί τὴν ἀγάπην καί τὴν πίστιν καί τὴν διακονίαν, ὥσθι ἔλεγεν ἐπαινῶ σου πᾶσαν ἐπιτήδευσιν· τὸ γὰρ "οἶδα" ἀντὶ τοῦ "ἐπαινῶ" τέθεικεν, ὥς τὸ οἶδά σε παρὰ πάντας ἀνθρώπους εἰρημένον τῷ Μωϋσεῖ (Ἐξοδ. 33, 17)· καὶ γινώσκει Κύριος τοὺς ὄντας αὐτοῦ» (Β' Τιμ. 2, 19).

33. Ἀποκ. 2, 4.

τελευταῖα ἦταν ὑποτονισμένα. Ἀντιθέτως, τὰ ἔργα τὰ τελευταῖα τοῦ ἐπισκόπου τῶν Θυατείρων εἶναι ὑπερτονισμένα, σέ σχέση μέ τὰ πρῶτα του ἔργα.

Μέ ἄλλα λόγια, ἔχουμε δύο πόλους πού βρίσκονται ἀντιδιαμετρικά γύρω ἀπό ἓνα σταθμικό σημεῖο, μία στάθμη. Αὐτό τό σταθμικό σημεῖο –ὅπως εἶναι τό μηδέν στόν ἄξονα τῶν ἀλγεβρικών ἀριθμῶν, γιά νά σᾶς βοηθήσω, πού εἶναι ἡ στάθμη– εἶναι ἡ κατάστασή μας ὡς διάθεση καί ὡς ἐνέργεια ὅταν πρωτοξεκινᾶμε τήν πνευματική μας ζωή. Ἄλλοτε κατερχόμαστε ἀπό τήν ἀρχική μας στάθμη, πᾶμε κάτω ἀπό τό μηδέν, καί ἀκοῦμε αὐτό τό ἀποκαρδιωτικό πού εἶπε ὁ Κύριος στόν ἐπίσκοπο τῆς Ἐφέσου, «τὴν ἀγάπην σου τὴν πρώτην ἀφῆκας», καί ἄλλοτε ἀνερχόμαστε ἀπ' αὐτή τήν ἀρχική στάθμη, ἀνεβαίνουμε, καί ἀκοῦμε τό ἐπαινετικό πού εἶπε στόν ἐπίσκοπο τῶν Θυατείρων, «τὰ ἔργα σου τὰ ἔσχατα πλείονα τῶν πρώτων».

Ἔχουμε λοιπόν αὐτές τίς δύο θέσεις, πού δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ οἱ θέσεις τῶν πιστῶν μέσα στήν Ἐκκλησία, εἶναι ἡ ποικιλία τῶν θέσεων τῶν πιστῶν, ἢ ὡς πρόσωπα ἢ ὡς σύνολα. Συνεπῶς, ἀγαπητοί μου, πρέπει νά κάνουμε μία αὐτοκριτική καί νά ρωτήσουμε: *Προοδεύω καί κατακτῶ ἔδαφος ἀγιότητος; ἢ μήπως γίνομαι ὑποτονικός καί κατεβαίνω;*³⁴

Εἶναι χαρακτηριστικό ὅτι εἶναι ἀδύνατο νά μένει κανεῖς στάσιμος σέ μία ἀρχική στάθμη. Δέν ὑπάρχει ποτέ στασιμότητα. Πολύ δέ παραπάνω δέν ὑπάρχει

34. Περί αὐτοκριτικῆς, βλ. Ἀποκ. 2, 5, καί π. Ἀθανασίου Μυτιληναίου, *Ἡ Ἀποκάλυψις*, Τόμος Α΄, Ὁμιλία 10η, ἐκδ. Ἱερᾶς Μονῆς Κομνηνείου, Στόμιον Λαρίσης 2023, σ. 9-10.

στήν πνευματική ζωή, εάν σέ οποιοδήποτε άλλο θέμα θά μπορούσαμε νά μιλάμε γιά στασιμότητα. Δέν ὑπάρχει ποτέ καί πουθενά στασιμότητα. Ἡ ζωή τοῦ ἀνθρώπου εἶναι δυναμική, εἴτε τό θέλει εἴτε δέν τό θέλει, καί δέν μπορούμε ποτέ νά ποῦμε γιά κάτι ὅτι θά εἶναι πάντα τό ἴδιο.

Ἡ θερμοκρασία τοῦ σώματός μας –πάρτε ἓνα ἀπλό παράδειγμα– εἶναι ποτέ δυνατόν νά ἔχει πάντοτε μία ὀρισμένη στάθμη, νά κολλήσῃ τό θερμομέτρο ἐκεῖ στό τριάντα ἐπτά, ἢ στό τριάντα ἕξι καί ἕξι, οὔτε πάνω οὔτε κάτω, τίποτε, μόνο ἐκεῖ; Ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος εἶναι ζωντανός ὁργανισμός καί μπορεῖ νά ἀρρωστήσῃ, τό θερμομέτρο θά ἀνεβαίνει καί θά κατεβαίνει.

Ἔτσι, ἀγαπητοί μου, δέν ὑπάρχει καμμία ἐνέργειά μας πού νά εἶναι καρφωμένη σέ μία ἀρχική στάθμη.

Συνεπῶς, ἀφοῦ δέν εἶναι τά πράγματα ἔτσι, ἐκεῖνος πού λέει *ἐδῶ θά σταματήσω, ὅποιος καί νά εἶμαι*, στήν πραγματικότητα ἢ θά ἀνεβεῖ ἢ θά κατεβεῖ. Τό πιθανότερο εἶναι νά κατεβεῖ, ἂν πεῖ ὅτι θέλει νά σταματήσει ἐκεῖ πού βρίσκεται. Γι' αὐτό –καί νά τό θυμᾶστε– ὁ καλύτερος τρόπος πνευματικῆς διατηρήσεως εἶναι ἡ ἄνοδος. Θέλεις νά διατηρεῖς τήν πνευματικότητά σου; φρόντιζε νά ἀνεβαίνεις. Ἄν ὅμως πεῖς *καλά εἶναι ἐδῶ πού ἔφθασα, καλά εἵμαστέ τώρα*, ἀπό τήν στιγμή πού θά τό πεῖς αὐτό, θά ἀρχίσῃς τόν κατήφορο, θά ἀρχίσεις νά κατεβαίνεις.

Αὕτή ἡ παρατήρηση, ὅπως σᾶς εἶπα, εἶναι ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς ζωῆς μας. Δέν εἶναι μόνο στήν πνευματική μας ζωή, ἀλλά σέ ὁλόκληρη τή ζωή μας· καί στή μόρφωσή μας καί στά οἰκονομικά μας... *Θές νά διατηρεῖ-*

σαι; φρόντιζε νά ανεβαίνεις. Γι' αὐτόν τόν λόγο χρειάζεται μία διαρκῆς ἐπαγρύπνηση ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ μας, καί, ἀκόμα, μία διαρκῆς αὐτοκριτική.

Πρέπει ἐπίσης νά σᾶς πῶ ὅτι ἐκεῖνος πού ξεπερνάει μιά στάθμη στήν ἀγιότητα, δηλαδή ἀρχίζει νά ανεβαίνει, τότε κάποια στιγμή θά ἀντιληφθεῖ ὅτι βρίσκεται σέ μία κρίσιμη κατάσταση. Σᾶς παρακαλῶ προσέξτε αὐτό τό σημεῖο.

Ἀποφασίζεις νά μετανοήσεις, ἀδελφέ μου, ἀποφασίζεις νά ζήσεις μιά πνευματική ζωή. Ξεκινᾷς λοιπόν. Ἀρχίζεις νά πηγαίνεις στήν ἐκκλησία, ἀρχίζεις νά ἐξομολογεῖσαι, ἀρχίζεις νά συγκεντρώνεις τόν ἑαυτό σου, θέλεις νά γνωρίσεις τόν Ἰησοῦ Χριστό, συμμετέχοντας στά Μυστήρια. Ὅμως, δέν ξέρω γιατί, μιλάμε γιά τά Μυστήρια κατά ἕναν τυπικό τρόπο, σάν νά εἶναι ἕνα καθῆκον· ἐνῶ δέν εἶναι τά Μυστήρια καθόλου ἕνα καθῆκον, ἀλλά εἶναι δίαυλοι πού μᾶς ὁδηγοῦν στή ζωή· εἶναι κανάλια πού μᾶς ὁδηγοῦν στή ζωή, μᾶς ὁδηγοῦν στόν Θεό. Ἔτσι, ὅταν ἀρχίζεις μέσα σου νά ανεβαίνεις, κάποια στιγμή θά περάσεις μιά κρίση· θά νιώσεις ὅτι δέν μπορεῖς πιά νά ἀνεβεῖς περισσότερο, ὅτι κουράστηκες.

Εἶναι μιά κρίση –ὅλοι τήν περνοῦν– πού τήν συναντᾷμε σ' ἐκείνους πού ξεκινοῦν μιά πνευματική ζωή. Φτάνουν, ὠριμάζουν, ανεβαίνουν πνευματικά... Λένε: *Τί ὑπάρχει μετά;* Τρομάζουν κάποτε: *Πῶ-πῶ!...* Τρομάζουν! Μάλιστα οἱ γονεῖς, πολλές φορές, τρομάζουν γιά τά παιδιά τους. Λένε: *ὦ, τό παιδί μου... ποῦ θά φθάσει; Ποῦ θά φθάσει τό παιδί μου;* Καί, τρομάζοντας, τό σταματοῦν. Λένε στό παιδί: *Κοίταξε: φτάνει,*

ὥς ἐδῶ· ὄχι παραπάνω!

Ἔ, λοιπόν, νά τό ξέρουμε· ὅταν φθάσουμε νά τρομάξουμε ἢ νά κουραστοῦμε, σημαίνει ὅτι φθάσαμε σέ ἕνα ἐπίπεδο κρίσεως. Ὅπως συμβαίνει καί ὅταν φᾶμε κάπως πολύ φαγητό, καί τό στομάχι μας βρίσκεται σέ μία δυσκολία νά φέρει βόλτα ὅλα ἐκεῖνα πού φάγαμε. Τότε λέμε ὅτι τό στομάχι περνάει μιᾶ κρίση. Τώρα, ἡ κρίση αὕτη ποῦ θά καταλήξει; Ἡ θά φθάσουμε νά κάνουμε ἐμετό ἢ θά πάθουμε συγκοπή καρδίας καί τό στομάχι θά σταματήσει νά λειτουργεῖ –σ' αὕτη τήν περὶπτωση λέμε γιά κάποιον ὅτι ἔσκασε–, ἢ τελικά τό στομάχι μας θά χωνέψει τό φαγητό, ὁπότε καί ξεπέρασε τήν κρίση.

Λοιπόν, προσέξτε. Συμβαίνει ὅ,τι ἀκριβῶς καί μέ ἕνα ἀεροπλάνο ὑπερηχητικό –τό παράδειγμα αὐτό σᾶς τό ἔχω ξαναπεῖ πολύ παλιά.

Ὅταν ἕνα ἀεροπλάνο, ἀγαπητοί μου, ξεκινάει καί ἀναπτύσσει ταχύτητα, ὅσο αὐξάνεται ἡ ταχύτητά του, τόσο ἡ συμπεριφορά τοῦ ἀέρος γίνεται ὅλο καί περισσότερο στερεή. Κάποια στιγμή, ὅταν ἡ ταχύτητα τοῦ ἀεροπλάνου γίνει πάρα πολύ μεγάλη καί φθάσει κοντά στήν ταχύτητα τοῦ ἥχου, ὁ ἀέρας ἐκεῖ ἔχει ἀποκτήσει ἰδιότητες στερεοῦ· εἶναι σάν νά πετᾷ τό ἀεροπλάνο ἐναντίον ἑνός βουνοῦ... διότι ὁ ἀέρας πῆρε πλέον διαστάσεις στερεοῦ! Ἐάν, τώρα, τό ἀεροπλάνο καταφέρει νά περάσει αὐτήν τήν κρίσιμη στάθμη –ἡ ὁποία λέγεται *φράγμα τοῦ ἥχου*–, ὥστερα γλυστρᾷ ἄνετα μέσα στόν ἀέρα, πετάει πολύ ὠραῖα. Τότε τό ἀεροπλάνο αὐτό λέγεται *ὑπερηχητικό* διότι ξεπέρασε τό φράγμα τοῦ ἥχου καί ὄχι μόνο δέν κινδυνεύει νά συντριβεῖ, ἀλλά πετάει

άνετα, σάν νά μήν ὑπάρχει πιά ὁ ἀέρας μπροστά του.

Αὐτό λοιπόν τό πράγμα, ἀγαπητοί μου, συμβαίνει καί στήν πνευματική ζωή. Μόλις φθάσεις στό κρίσιμο σημεῖο, ἐάν δέν ἔχεις δειλία –εἶναι θέμα δειλίας, νά τό ξέρετε· «τοῖς δὲ δειλοῖς, λέει τό βιβλίο τῆς Ἀποκαλύψεως, τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ λίμνῃ τῇ καιομένῃ ἐν πυρὶ καὶ θείῳ, ὃ ἐστὶν ὁ θάνατος ὁ δεύτερος»³⁵– ἐάν δέν δειλιάσεις, ἐάν δέν κουραστεῖς καί καταφέρεις νά ξεπεράσεις αὐτό τό φράγμα, τότε ἡ παρακάτω πνευματική ζωή εἶναι πάρα πολύ ὠραία!... δηλαδή τόσο ὠραία, πού αἰσθάνεσαι ὅτι εἶναι σάν κάτι συνυφασμένο μέ τά κύτταρά σου, ὅτι εἶναι συνυφασμένο μέ τήν ὑπαρξή σου, ὅτι εἶναι μία φυσική κατάσταση!

Ἔτσι, ἂν πεῖτε σ' ἓναν πολύ πνευματικό ἄνθρωπο, σ' ἓναν ἀσκητή, ὅτι δέν μπορεῖτε νά φθάσετε ἐκεῖ πού εἶναι αὐτός, θά σᾶς ἀπαντήσῃ μέ ἔκπληξη: *Μά πῶς; Ἀφοῦ εἶναι πολύ εὐκόλο τό πράγμα!* Βεβαίως πέρασε καί ἐκεῖνος τήν κρίσιμη στάθμη· τώρα ὅμως πιά, ἀφοῦ τήν ξεπέρασε, γι' αὐτόν ἡ ζωή ἡ πνευματική εἶναι πάρα πολύ ὁμαλή. Τό ἓνα εἶναι αὐτό.

Τό δεύτερο. Ὅταν ξεπεράσουμε αὐτήν τή στάθμη, ἀγαπητοί μου, –καί στό θέμα τῆς ἐγκρατείας, καί στό φαγητό, καί στό γενετήσιο... παντοῦ εἶναι αὕτη ἡ στάθμη– ὅταν τήν ξεπεράσουμε, τότε ὅλα εἶναι πολύ ὁμαλά, λές καί δέν ὑπάρχουν αὐτά τά πάθη. Ἔτσι λές, ὅτι δέν ὑπάρχουν αὐτά! Καί τότε ζεῖς αὐτήν τή βαθειά εἰρήνη τοῦ Θεοῦ.

Τί νομίζετε ὅτι εἶναι ἡ εἰρήνη; Τί νομίζετε; Ὅταν

35. Ἀποκ. 21, 8.

ἔχουν κατασιγάσει τὰ πάθη καὶ ὅταν κανεῖς εἶναι πιό πάνω ἀπὸ τὸ ἐπίπεδο κρίσεως, τότε ἀποκτᾷ τὸ ἀγαθὸ τῆς εἰρήνης· τῆς εἰρήνης τῶν λογισμῶν, τῆς εἰρήνης τῶν παθῶν... ἔχει ἀπάθεια.³⁶

Διάβαζα στὸν ἅγιο Ἰσαάκ τὸν Σύρο –τό διηγεῖται ὁ ἴδιος– ὅτι ἓνας ἔκανε τριάντα χρόνια νά νικήσει κάποιους λογισμούς. Τριάντα χρόνια! Γιά εἴκοσι χρόνια δέν εἶχε καμμία εἴδηση ὅτι μποροῦσε νά εἶχε πετύχει κάτι. Ἀκοῦτε; –νά τ' ἀκούω κι ἐγώ– γιά εἴκοσι χρόνια καμμία εἴδηση δέν εἶχε! Μετά τὰ εἴκοσι, κάπου στά εἴκοσι πέντε χρόνια, κάτι ἄρχισε νά ἀντιλαμβάνεται· καί μετὰ κάπως πιό γοργά. Καί στά τριάντα χρόνια πλέον εἶχε εἰρήνη λογισμῶν, ξεπέρασε τή στάθμη κρίσεως.³⁷

36. Ἡ ἀπάθεια, κατὰ τὴν διδασκαλία τῶν Πατέρων, εἶναι «*ὑγεία τῆς ψυχῆς*» (ὁσ. Θαλάσσιος, *Φιλοκαλία Β'*, σ. 211), εἶναι «*ἀνάστασις ψυχῆς πρὸ τοῦ σώματος*» (ἁγ. Ἰωάννου Σιναΐτου, *Κλίμαξ*, σ. 165), εἶναι ἡ εἴσοδος στὴ γῇ τῆς ἐπαγγελίας (Ἡλίας Πρεσβύτερος, *Φιλοκαλία Β'*, σ. 300). Ἐκεῖνος πού πλησίασε τοὺς ὅρους τῆς ἀπαθείας, ἀνερχόμενος, ἀνάλογα μέ τὴν καθαρότητά του, ἀπὸ τὴν καλλονὴ τῶν κτισμάτων πρὸς τὸν Ποιητή, «*δέχεται τὰς φωτοχυσίας τοῦ Πνεύματος*» (Νικήτας Στηθαῖος, *Φιλοκαλία Γ'*, σ. 295). «*Ἡ ἀπάθεια (ὁδηγεῖ) τὸν νοῦν πρὸς τὴν γνῶσιν τῶν ὄντων*» (ὁσ. Θαλάσσιος, *Φιλοκαλία Β'*, σ. 224). Ἡ ἀπάθεια εἶναι «*ὁδὸς ἐπὶ τὴν γνῶσιν*» (ἁγ. Μάξιμος ὁ Ὁμολογητής, *Φιλοκαλία Β'*, σ. 46).

37. Βλ. ἁγίου Ἰσαάκ τοῦ Σύρου, *Εὐρεθέντα Ἀσκητικά, Λόγος Γ'*, *Περὶ ἀναχωρήσεως*, ἐκδ. Β. Ρηγόπουλος, Θεσ/νίκη 1978: «*Γνωθῶ, τέκνον, ὅτι τριάκοντα χρόνους πόλεμον μετὰ τῶν δαιμόνων ἐποίησα, καὶ τὸν εἰκοστὸν παραδρομῶν, οὐκ ἐβοηθήθην τὸ σύνολον. Ἦνίκα δὲ καὶ τὸν πέμπτον τοῦτον παρελάσας ἐτύγγαναν, ἠρξάμην εὐρίσκειν ἀνάπαισιν καί, ὁδῶ τοῦ χρόνου βαδίζοντος, ἐπληθύνετο. Τοῦ δὲ ἐβδόμου παραρρύνεντος καὶ τοῦ μετ' αὐτὸν ἐπιστάντος ὁγδοῦ, εἰς πλῆθος ἐπετείνετο πλεῖον. Παρατρέχοντος δὲ καὶ τοῦ τριακοστοῦ καὶ πρὸς τὸ τέλος καταφθάνοντος, ἤδη, οὐ-*

Θά μοῦ πεῖτε: *Τόσα χρόνια!*

Ναί, τόσα χρόνια! Ἐξ ἄλλου γι' αὐτό μᾶς δόθηκε ἡ ζωή. Δέν μᾶς δόθηκε γιά νά κάνουμε παιδιά ἢ νά μήν κάνουμε, οὔτε γιά νά ἀποκτήσουμε σπίτια ἢ νά μήν ἀποκτήσουμε, οὔτε γιά νά ἀποκτήσουμε χρήματα ἢ νά μήν ἀποκτήσουμε· μᾶς δόθηκε ἀκριβῶς σάν πίστωση, γιά νά μπορέσουμε νά ξεπεράσουμε αὐτό τό κρίσιμο ἐπίπεδο. Φοβερό!

Ἀγαπητοί μου, αὐτή εἶναι ἡ ὀρθόδοξη πνευματικότητα· δέν μπορῶ νά σᾶς πῶ κάτι διαφορετικό. Κι ἐγώ ἀγωνίζομαι μ' ἐσᾶς, κι ἐσεῖς μ' ἐμένα. Ἀκόμα δέν φτάσαμε –ποῦ νά φτάσουμε! Αὐτή ὅμως εἶναι ἡ ὀρθόδοξη πνευματικότητα. Κρατῆστε αὐτό, γιατί ὅσοι σᾶς μιᾶνε γιά κάτι πάρα πολύ εὐκόλο, ἴσως εἶναι ξένο, ὀθνεῖο, ἀλλότριον ὡς πρός τήν ὀρθόδοξη πνευματικότητα.

Καί κάτι ἀκόμη. Ἐκεῖνος πού εἶναι σ' αὐτό τό ἐπίπεδο δέν θεωρεῖ ποτέ ἀγιότητα αὐτό πού ἔχει. Μπορεῖ οἱ ἄλλοι νά θαυμάζουν· ἐκεῖνος ὅμως δέν τό θεωρεῖ ποτέ ἀγιότητα αὐτό. Ἀφοῦ εἶναι κατακτημένο, τό θεωρεῖ ὅτι εἶναι κάτι χαμηλό, καί ἔτσι στρέφει τά μάτια συνεχῶς πρός ψηλότερες κορυφές κατακτήσεως τῆς ἀγιότητος.

«Ἀλλά ἔχω κατὰ σοῦ ὀλίγα.»³⁸ Καλά ὅλα αὐτά· εἶδα ὅτι τά τελευταῖα σου ἔργα εἶναι καλύτερα ἀπό τά

τως ἐκραταιώθη ἡ ἀνάπαυσις, ὡς μηδὲ τὸ μέτρον αὐτῆς εἰς ὅσον προέβη γινώσκειν με. Καὶ ἐπέφερεν ὅτι· Ὅτε ἀναστῆναι θελήσω εἰς τὴν λειτουργίαν μου, μίαν δόξαν λειτουργῆσαι ἀφίεμαι, εἰς δὲ τὰ λοιπά, ἐὰν σὺ τρεῖς ἡμέρας, εἰς ἑκπληξιν μετὰ τοῦ Θεοῦ γίνομαι καὶ τοῦ κόπου οὐδ' ὅλως αἰσθάνομαι. Ἴδον τὸ ἔργον τοῦ πολλοῦ καιροῦ, ποίαν ἀνάπαυσιν ἀπλήρωτον ἀπεγέννησεν».

38. Ἀποκ. 2, 20.

πρῶτα, λέει ὁ Κύριος στὸν ἐπίσκοπο τῶν Θυατείρων, ἀλλὰ ἔχω ἐναντίον σου ὀλίγα.

Τί εἶναι αὐτά τὰ ὀλίγα πού ἔχει ἐναντίον τοῦ ἐπισκόπου τῶν Θυατείρων;

Βλέπετε; ὅλα καλά, ἀλλὰ ὑπάρχουν καί ἀτέλειες. Καί σᾶς εἶπα ὅτι αὐτό μᾶς παρηγορεῖ, γιατί καί ἐμεῖς βλέπουμε τίς ἀτέλειές μας.³⁹

Λέει, λοιπόν: «ὅτι ἄφεῖς τὴν γυναῖκα Ἰεζάβελ, ἣ λέγει ἐαυτὴν προφῆτιν, καὶ διδάσκει καὶ πλανᾷ τοὺς ἐμοὺς δούλους πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα». Δηλαδή, ἄφησες τὴν γυναῖκα Ἰεζάβελ, ἣ ὁποία λέει γιὰ τὸν ἑαυτό της ὅτι εἶναι προφήτιδα, ἀλλὰ διδάσκει καὶ πλανᾷ τοὺς δικούς μου δούλους· καὶ τοὺς πλανᾷ νά πορνεύσουν καὶ νά φᾶνε εἰδωλόθυτα.

Κατά μία ἄλλη ἔκδοση, ἔχουμε τὴ διατύπωση «γυναῖκά σου». Δέν μαρτυρεῖται ὅμως ἀπὸ πάρα πολλοὺς κώδικες, πλὴν τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ καὶ ἀκόμη μερικῶν ἄλλων κωδίκων. Ἀλλὰ εἶναι χωρὶς τό «σου»: «ὅτι ἄφεῖς τὴν γυναῖκα».

Νέα λοιπόν πληγή, ὅπως βλέπετε, ἀγαπητοί, στὴν Ἐκκλησία τῶν Θυατείρων! τὴν ὁποία πληγή βεβαίως ἐλέγχει ὁ Κύριος. Ὅμως περὶ τίνος ἐπρόκειτο;

Σαφῶς ἐπρόκειτο γιὰ μία γυναῖκα μέ ἱστορική διάσταση, ἓνα πρόσωπο ἱστορικό· ἦταν πραγματικά μία γυναῖκα, πού ἦταν μέλος τῆς Ἐκκλησίας. Προσέξτε, ὑπογραμμίζω, ἦταν μέλος τῆς Ἐκκλησίας! Δηλαδή, νά,

39. Κατὰ τὸν Οἰκουμένιο (σ. 55), τό «ἀλλ' ἔχω κατὰ σοῦ» τοῦ Κυρίου τίθεται γιὰ νά «δειχθῇ τὸ τελέως ἀναμάρτητον μόνου Θεοῦ»: ἄλλωστε οὐδεὶς ἀναμάρτητος, «εἰ μὴ εἷς, ὁ Θεός» (Ματθ. 19, 17. Μᾶρκ. 10, 18. Λουκᾶ 18, 19). Βλ. Γ' Βασ. 8, 46. Ψαλμ. 129, 3. κ.ά.

ἐκκλησιαζόταν, κοινωνοῦσε... Καί τή θεωροῦσαν ὅλοι Χριστιανή. Αὐτή ἰσχυρίζοταν ὅτι ἦταν προφήτιδα, ὅτι προφήτεψε, ἀλλά δέν ἦταν παρὰ ψευδοπροφήτιδα, καί ὁ Κύριος, στό κείμενο πού θά διαβάσουμε παρακάτω, τήν ἀποκαλύπτει ὅτι εἶναι ψευδοπροφήτιδα, καί μάλιστα τήν ἀποκαλεῖ *Ἰεξάβελ*.

Γιά νά ἀντιληφθοῦμε ὅμως τί ἦταν αὐτή ἡ γυναίκα καί γιατί τήν ἀποκαλεῖ ὁ Κύριος *Ἰεξάβελ*, δέν ἔχουμε παρὰ νά ρίξουμε μιὰ ματιά πάλι σέ μιὰ παλιά ἱστορία, ὅπως κάναμε καί στήν περασμένη μας ὁμιλία μέ τόν Βαλαάμ καί τόν Βαλάκ, πού στάθηκαν τύποι τῶν Νικολαϊτῶν στήν Ἐκκλησία τῆς Περγάμου.

Καί ἐδῶ μιλάει περί *πορνείας* καί *εἰδωλοθύτων*, ἔστω καί ἂν δέν εἶναι κυριολεκτικό τό θέμα ἀλλά μεταφορικό. Μπορεῖ νά εἶναι καί κυριολεκτικό· ἀλλά φαίνεται μᾶλλον ὅτι δέν εἶναι τόσο κυριολεκτικό, ὅσο ἴσως μεταφορικό· δηλαδή αὐτή ἡ *πορνεία* καί αὐτά τά *εἰδωλόθυτα* δέν εἶναι κυριολεκτικά ἀλλά μεταφορικά.

Εἶναι γνωστό ὅτι στήν Ἀγία Γραφή πάρα πολύ συχνά οἱ λέξεις *πορνεία* καί *μοιχεία* –γιατί μιλάει παρακάτω καί περί *μοιχείας*· καί τά τέκνα πού γεννιοῦνται ἀπ' αὐτήν ἐγώ θά τά φονεύσω λέει ὁ Κύριος– ἔχουν ἀλληγορική σημασία.⁴⁰ Δέν πρόκειται μᾶλλον περί φυσικῆς σχέσεως *πορνείας* ἢ *μοιχείας* ἀλλά μεταφορικῆς, δηλαδή περί ἀποστασίας ἀπό τόν ἀληθινό Θεό, ἀλλά κατά τρόπο μή ἀντιληπτό. Πρόκειται δηλαδή περί πλάνης. Αὐτό ἦταν τό σπουδαῖο. Διότι αὐτή ἡ γυναίκα ἦταν μέλος τῆς Ἐκκλησίας. Καί δέν εἶχε γίνει ἀντιληπτό ὅτι

40. Βλ. *Ἰεζ.* 16, 32, 23, 19. *ᾠσηέ* 2, 23, 9, 1. *Ἰερ.* 3, 1· 6. *Ματθ.* 12, 39, 16, 4. *Μάρκ.* 8, 38. *Ἰακ.* 4, 4. κ.ά.

αὐτή εἶναι φοβερή γυναίκα.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἂν δεχθοῦμε κατὰ κυριολεξίαν τὴν περίπτωση «πορνεῦσαι καὶ φαγεῖν εἰδωλόθυτα», τότε θά πρέπει νά ἦταν γνωστικῆς πλάνης, καί ἂν θέλετε, ἀκόμη εἰδικότερα, νικολαϊτικῆς. Ἀλλά γιὰ τοὺς Νικολαῖτες μίλησε στήν προηγούμενη ἐπιστολή ὁ Κύριος, τοὺς ὁποίους ἐπληξε. Ἐδῶ ὅμως ἔχει μιά ἰδιάζουσα περίπτωση, καί μᾶλλον εἶναι κατὰ μεταφοράν. Δηλαδή δέν πρόκειται περί πορνείας καί εἰδωλοθύτων κατὰ κυριολεξίαν, ἐπαναλαμβάνω, ἀλλά κατὰ μεταφοράν. Καί ἔτσι ἔρχεται ὁ Κύριος νά ἀποκαλύψει καί νά πλήξει αὐτήν τή γυναίκα.

Ποιά ἦταν ὅμως ἡ ἱστορική Ἰεζάβελ, καί ἀποκαλεῖ ὁ Κύριος αὐτήν ἐδῶ τή γυναίκα μέ τό συμβολικό ὄνομα Ἰεζάβελ;

Ὅλοι θά γνωρίζετε ὅτι ἡ Ἰεζάβελ ἦταν μία πριγκίπισσα φοινικικῆς καταγωγῆς, τὴν ὁποία παντρεύτηκε ὁ βασιλιάς τοῦ βορείου βασιλείου τοῦ Ἰσραήλ, ὁ Ἀχαάβ. Ἦταν δαιμόνια γυναίκα, ἦταν φοβερή γυναίκα!

Καταρχάς, ὡς αὐταρχική πού ἦταν, εἶχε ἐπιβληθεῖ στόν σύζυγό της, καί κυβερνοῦσε μᾶλλον αὐτή παρὰ αὐτός.

Δεύτερον, εἰσήγαγε τὴν εἰδωλολατρία της –φοινικικές θεότητες– καί καταδίδωξε μανικῶς τή λατρεία τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ, τοῦ Κυρίου τοῦ Ἰσραήλ. Λυσσωδῶς δέ καταδίδωξε τόν προφήτη Ἡλία, στήν ἐποχὴ τοῦ ὁποίου ἔζησε. Ἦταν, σὰς εἶπα, μία φοβερή γυναίκα! Εἰσήγαγε τὴν λατρεία τοῦ Βάαλ, καί φυσικά συνετέλεσε ὥστε ὁ λαός νά πορνεύσει καί νά φάει εἰδωλόθυτα.

Ἀκόμα, φόνευσε καί τοὺς προφῆτες τοῦ Θεοῦ καί

καταδίδωξε καί τόν προφήτη Ἡλία γιά νά τόν φονεύσει καί αὐτόν. Εἶχε δέ φονεύσει πολλούς προφήτες, ἀπό αὐτούς πού λέγονταν *υἱοί τῶν προφητῶν*.⁴¹

Αὕτη εἶχε μιὰ κόρη, πού τήν πάντρεψε –κατάφερε νά τήν παντρεύει, αὕτη ἡ δαιμόνια γυναίκα!– μέ ἕνα πριγκιπόπουλο τοῦ νοτίου βασιλείου τοῦ Ἰσραήλ.

Μέχρι τότε τό νότιο βασίλειο διατηροῦσε τουλάχιστον τήν πίστη του στόν ἀληθινό Θεό. Ἀλλά μέ τό νά εἰσαχθεῖ ἡ κόρη τῆς Ἰεζάβελ στό νότιο βασίλειο, ὡς σύζυγος πριγκιπόπουλου καί μετέπειτα βασιλιά στά Ἱεροσόλυμα, κατάφερε ἡ φοβερή αὕτη κόρη, τύπος καί ὁμοίωμα τῆς μάνας της, τῆς Ἰεζάβελ, νά εἰσαγάγει καί ἐκεῖ τήν εἰδωλολατρία, μέ ἀποτέλεσμα οἱ μετέπειτα βασιλεῖς, πλὴν δύο-τριῶν ἐξαιρέσεων, νά ὑπάρξουν συναγωνιζόμενοι στήν εἰδωλολατρία καί στήν ἁμαρτία τούς βασιλεῖς τοῦ βορείου βασιλείου.⁴²

41. Βλ. Δ΄ Βασ. 2, 3· 5· 7· 15· 38, 6, 1.

42. Ὁ Ἀχαάβ καί ἡ Ἰεζάβελ ἀπέκτησαν δύο γιούς, τόν Ἰωράμ καί τόν Ὁχοζία, καί μιὰ κόρη, τήν Γοθολία, ἡ ὁποία παντρεύτηκε τόν Ἰωράμ, γιό τοῦ Ἰωσαφάτ, βασιλέως τοῦ νοτίου βασιλείου (Β΄ Βασ. 11, Β΄ Παραλ. 22). Τό βόρειο βασίλειο, ἀποκομμένο πολιτικά καί θρησκευτικά ἀπό τό ἐθνικό κέντρο, τήν Ἱερουσαλήμ, μετέπεσε στήν εἰδωλολατρία, στήν ὁποία τό ὁδήγησαν οἱ βασιλεῖς του. Γιά τόν λόγο αὐτό κανένας ἀπ’ αὐτούς δέν ἐπαινεῖται γιά τά ἔργα του· ἀντίθετα ὅλοι κατακρίνονται. Πάνω στήν ἴδια περίπου γραμμή κινεῖται καί τό νότιο βασίλειο· οἱ πόλεμοι ἦταν συνεχεῖς, ἡ ἀποστασία γενική, τό προφητικό κήρυγμα ἐλεγκτικό. Ἀπό τούς βασιλεῖς τοῦ νοτίου βασιλείου, μόνο ὁ Ἐζεκίας καί ὁ Ἰωσίας ἐγκωμιάζονται γιά τήν προσπάθειά τους νά διατηρήσουν τήν ὀρθή πίστη καί νά ἀπαλλάξουν τήν λατρεία ἀπό ξένα στοιχεῖα· συγχρόνως ὅμως ἐλέγχονται, γιατί δέν κατόρθωσαν νά καταργήσουν τά εἰδωλολατρικά θυσιαστήρια, ὥστε νά μή παρασύρεται ὁ λαός καί θυσιάζει ἐκεῖ.

Τό ἀποτέλεσμα ἦταν νά τιμωρήσει ὁ Θεός καί τό βόρειο καί τό νότιο βασίλειο μέ αἰχμαλωσία. Τό μέν βόρειο βασίλειο νά αἰχμαλωτιστεῖ ἀπό τοὺς Ἀσσυρίους, τό δέ νότιο βασίλειο, λίγο ἀργότερα, νά αἰχμαλωτιστεῖ ἀπό τοὺς Βαβυλωνίους.⁴³ Εἶδατε τί ἔκανε αὐτή ἡ γυναίκα μέ τήν κόρη της; νά φθάσει ἕνας ὁλόκληρος λαός νά καταστραφεῖ ἀπό τήν παρουσία τῶν δύο αὐτῶν γυναικῶν, μάνας καί κόρης!

Τώρα ὁ Κύριος λέει: *Ἔχεις αὐτήν τή γυναίκα, τήν Ἰεζάβελ, ἡ ὁποία πλανᾷ τόν λαό μου.* Αὐτό σημαίνει ὅτι αὐτή, κατά κάποιον τρόπο, ἐρχόταν νά καταστρέψει τόν λαό τοῦ Θεοῦ, τήν Ἐκκλησία τῶν Θυατείρων.

Καί ἡ δυσαρέσκεια τοῦ Κυρίου, ἀγαπητοί, ἦταν ὅτι ὁ ἐπίσκοπος τῶν Θυατείρων «δέν ἀπαλλοτριοῦσε... –σᾶς διαβάζω ἐπὶ λέξει ὅπως ἐρμηνεύει ὁ Ἀνθιμος Ἱεροσολύμων στό σημεῖο αὐτό τήν Ἀποκάλυψη (εἶναι τοῦ 18ου αἰῶνος)– δέν ἀπαλλοτριοῦσε αὐτήν τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος, ἀλλὰ τήν προσηγόρευε Χριστιανή, καὶ τῷ τοιοῦτῳ ὀνόματι ἀπατῶσα τοὺς δούλους τοῦ Θεοῦ καὶ ὑποκλίνοντας αὐτοὺς εἰς τὴν ἐκείνης πλάνην πορνεῦσαι καὶ εἰδωλόθυτα φαγεῖν»⁴⁴.

Δηλαδή, ὁ ἐπίσκοπος –αὐτό ἦταν τό λάθος του– ἔκανε τό ἑξῆς· δέν ἀπαλλοτριοῦσε, δέν ἀφαιροῦσε τό χριστιανικό ὄνομα ἀπό τήν γυναίκα αὐτή· δέν ἔλεγε στό ποίμνιό του ὅτι αὐτή ἡ γυναίκα δέν εἶναι Χριστιανή, ἀλλὰ συνέχιζε νά τή θεωρεῖ Χριστιανή. Καί ἐφόσον

43. Τό βόρειο βασίλειο καταλύθηκε τό 722 π.Χ. ἀπό τόν Σαργών Β', ἐνῶ τό νότιο ἀπό τόν Ναβουχοδονόσορα Β' τό 586 π.Χ.

44. *Ἑρμηνεία εἰς τὴν ἱερὰν Ἀποκάλυψιν*, Ἱεροσόλυμα 1856, Β' ἔκδ. Βασ. Ρηγούπουλου, Θεσσαλονίκη 1980, σ. 28.

τή θεωροῦσε Χριστιανή, αὐτή μπορούσε νά πλανᾷ τούς πιστούς μέσα στήν Ἐκκλησία.⁴⁵

Ἄρα καί ἀπό ἐδῶ βλέπουμε ὅτι τά *εἰδωλόθυτα* καί ἡ *πορνεία* ἦταν κατά μεταφορική ἔννοια. Διότι θά ἦταν φανερό ἂν ἦταν πράγματι εἰδωλόθυτα· θά ἦταν ὁλόκληρο νταμάρι μπροστά τους! Δέν θά τό ἔβλεπε ὁ ἐπίσκοπος καί ὁ λαός; Δέν θά ἔβλεπε δηλαδή νά τρῶνε τά σφάγια ἀπό τίς θυσίες τῶν εἰδώλων; Ἀδύνατον· μεταφορικῶς εἶναι. Λοιπόν, ἀκοῦστε περί τίνος πρόκειται.

Αὐτή ἡ γυναῖκα φαίνεται ὅτι παρέμεινε ἐκεῖ στά Θυάτειρα, ἀγαπητοί μου, καί ἔγινε ὁ πρόδρομος τοῦ Μοντανισμοῦ. Λίγο ἀργότερα, στήν ἴδια αὐτή πόλη, θά παρουσιαστεῖ κάποιος πού θά λέγεται *Μοντανός*, καί ὁ ὁποῖος θά εἶναι Χριστιανός. Αὐτός πίστευε καί δίδασκε ὅτι ὁ ἴδιος εἶναι ἡ ἐνσάρκωση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος! ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ἡ ἐνσάρκωση τοῦ Θεοῦ Λόγου καί ἴδιος εἶναι ἡ ἐνσάρκωση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος! Προσέξτε: ἡ ἐνσάρκωση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος!⁴⁶

45. Βλ. Ἀνδρέα, σ. 240C, καί Ἀρέθα, σ. 541B.

46. Ὁ Μοντανός ἔδρασε στό β' ἡμῖς τοῦ 2ου αἰώνα. Τόν ἀναφέρουν ὁ Εὐσέβιος Καισαρείας (*Εκκλησ. Ἱστορία*, V, 16 κ.ἐ.), ὁ ἄγ. Ἐπιφάνιος Κύπρου (*Κατὰ Αἰρέσεων*, 48, 1. 49, 2. 2, 219· 220. xlviii, 4), ὁ ἄγ. Ἰππόλυτος Ρώμης (*Ἐλεγχος κατὰ Αἰρέσεων*, 8, 19), ὁ Κυπριανός (*Επιστ.* 75, 19), ὁ Δίδυμος ὁ Τυφλός (*Περὶ Τριάδος*, III, xli), κ.ἄ. Ἀρχικά ἦταν ἱερέας τῆς θεᾶς Κυβέλης. Εἶχε ἐκστάσεις, ὁράσεις καί προφητεῖες, λέγοντας μάλιστα πὼς ξεπερνοῦσαν τίς διδασκαλίες τῶν Ἀποστόλων σέ φωτισμό. Ἐπίσης δίδασκε ἕνα εἶδος γλωσσολαλιᾶς, δίχως τάξη, σέ ἀντίθεση μέ τήν τάξη πού περιγράφει ὁ ἅπ. Παῦλος (Α' Κορ. 14). Ἦταν πολύ αὐστηρός μέ τά μεγάλα ἁμαρτήματα, λέγοντας ὅτι δέν συγχωροῦνται μέ τό μυστήριο τῆς Ἐξομολογήσεως. Παρουσίαζε τόν ἑαυτό του ὡς ὄργανο τοῦ Παρακλήτου καί ὅτι μέσω αὐτοῦ μιλοῦσε ὁ Θεός· γι' αὐτό καί

Αὐτός εἶχε δύο γυναῖκες πού ἦταν προφήτιδες, καί δίδασκαν κι ἔλεγαν πολλές ἀποκαλύψεις, προφητεῖες... καί ἔλεγαν ὅτι ἐμπνέονται ἀπό τό Πνεῦμα τό Ἅγιο!⁴⁷ Ὁ Κύριος ἀποκαλύπτει ὅτι ἦταν ψευδοπροφήτιδες· ὅπως κι αὐτή ἐδῶ (ἡ Ἰεζάβελ) ἦταν ψευδοπροφήτιδα ἀλλά καί πρόδρομος τοῦ Μοντανισμοῦ. Ἡ γυναίκα λοιπόν αὐτή ἦταν μία προφήτιδα Χριστιανή.

Στούς δέ πνευματικούς ἀπογόνους της, ὅπως στόν Μοντανό, βλέπουμε τό χαρακτηριστικό τῆς ὑπέρ ἄγαν ἐγκρατείας, τῆς ὑπερβολικῆς ἐγκρατείας! Ὁ Μοντανός ἐπὶ παραδείγματι κήρυττε ὅτι ὁ γάμος εἶναι βρώμικος! Δέν πρέπει νά παντρεύεστε!⁴⁸

μιλοῦσε σέ α' πρόσωπο ἐνικοῦ (*Εγὼ εἶμαι ὁ Πατέρας, ὁ Λόγος καί ὁ Παράκλητος*). Οἱ Μοντανιστές ἦταν ὑπερβολικά ἀσκητικοί καί ἐπιζητοῦσαν τό μαρτύριο. Ὁ Ἰερώνυμος ἀναφέρει ὅτι πίστευαν πὼς ὁ Πατήρ, ὁ Υἱός καί τό Ἅγιο Πνεῦμα εἶναι ἓνα πρόσωπο μέ τρία ὀνόματα καί ὅτι ὁ Μοντανός ἦταν τό Ἅγιο Πνεῦμα. Ὁ Μοντανός καί οἱ ὁπαδοί του βάπτιζαν τοὺς πιστοὺς στό ὄνομα τοῦ Πατρός, τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Μοντανοῦ!

47. Τά ὀνόματά τους ἦταν *Πρίσκιλλα* καί *Μαξιμίλλα*. Βλ. Γεωργίου Μοναχοῦ, *Χρονικόν, ις'.* *Περὶ Ἀντωνίνου*, Stutgardiae: in aedibus B.G. Teubneri MCMLXXVIII, Ἀνατύπωση 1978, σ. 451: «...καὶ Πρίσκιλλα καὶ Μαξιμίλλα αἱ ψευδοπροφήτιδες τῶν κατὰ Φρύγας ἐγνωρίζοντο». Ἡ ὀνομασία *Μοντανισμός* εἶναι μεταγενέστερη, ἐνῶ τὴν ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς της ἡ κίνησις ὀνομαζόταν *Κατὰ Φρύγας ἢ Καταφρύγια αἵρεσις ἢ αἵρεσις τῶν Πεπυσιτῶν*.

48. Στὰ ἔργα τῶν Λατίνων Πατέρων (Κυπριανοῦ, Ἀμβροσίου, Ἰερωνύμου, Αὐγουστίνου κ.ἄ.) ἡ εἰδικὴ προτίμησις τῆς ἀγαμίας ἐναντι τοῦ γάμου καί τῆς μειωμένης ἠθικῆς ἀξίας του εἶναι προδήλη, ἐνῶ οἱ ἀνατολικοὶ Πατέρες διατηροῦν μιά πολὺ ἐξισορροπημένη στάσις ὅσον ἀφορᾷ αὐτοὺς τοὺς δύο τρόπους ζωῆς. Οἱ Μοντανιστές, οἱ Ἑσσαιῶι καί οἱ Μανιχαῖοι κήρυτταν τὴν ἀποχὴ ἀπὸ τόν γάμο γιὰ νά μὴν ὀριστικοποιήσουν τό ἥδη ὑπάρχον κακὸ. Σ' αὐτὸ συνέβαλε καί ἡ πλατωνικὴ καί νεοπλατωνικὴ θεωρία γιὰ τόν κα-

Καί ὁ Μοντανισμός, ἀγαπητοί μου, ἀπλώθηκε σέ ὁλόκληρη τήν Μεσόγειο. Εἶχε μία αἴγλη, ἐπειδή εἶχε κάτι τό πολύ αὐστηρό, πού βεβαίως, περιττό νά σᾶς τό πῶ, ἡ Ἐκκλησία τό καταδίκασε.⁴⁹

Λοιπόν, ὁ Μοντανισμός εἶναι τό πρῶτο ξεκίνημα, ὁ πρῶτος καρπός αὐτῆς τῆς προφήτιδας, τῆς γυναίκας αὐτῆς πού εἶναι μέσα ἐκεῖ στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας τῶν Θυατείρων, ἀλλά ἐπίσης εἶναι πρόδρομος καί ὅλων ἐκείνων πού λένε ὅτι ἐπικαλοῦνται τό Πνεῦμα τό Ἅγιο, κάνουν θαύματα, γλωσσολαλίες καί ἄλλα πολλά.

Ἀλλά, ἐπειδή αὐτό τό κεφάλαιο εἶναι πολύ μεγάλο καί ἀναφέρεται στούς λεγομένους *Φωτισμένους*, *Πεντηκοστιανούς*, *Χ.Ο.Ε.* καί λοιπά καί λοιπά, πού ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι Χριστιανοί, θά συνεχίσουμε, πρῶτα ὁ Θεός, τήν ἐρχόμενη Κυριακή.

Κυριακή, 22 Φεβρουαρίου 1981

τώτερο κόσμο τῶν αἰσθητῶν, σέ σχέση μέ τόν νοητικό κόσμο, ἡ ὁποία προώθησε τήν ἀγαμία καί περιφρόνησε κάθε ὕλική καί σωματική ἐπιθυμία. Σημειώνει γι' αὐτούς ὁ ἅγ. Ἐπιφάνιος Κύπρου: «Τὸν δὲ γάμον σαφῶς τοῦ διαβόλου ὀρίζονται. Ἐμψυχα δὲ βδελύσσονται ἀπαγορεύοντες, οὐχ ἔνεκεν ἐγκρατείας οὔτε πολιτείας, ἀλλὰ κατὰ φόβον καὶ ἰνδαλμὸν τοῦ μὴ καταδικασθῆναι ἀπὸ τῆς τῶν ἐμψύχων μεταλήψεως.» (Πανάριον, PG 41, 852B).

49. Περί τό 170 μ.Χ., στήν Ἀσία, συνήλθαν διάφορες Σύνοδοι, οἱ ὁποῖες καταδίκασαν τόν Μοντανισμό.